

मा. उच्च न्यायालय, मुंबई यांनी संजय गांधी राष्ट्रीय उद्यानातील अतिक्रमणासंदर्भात दाखल जनहित याचिका क्र. ४८/२०२३ व अवमान याचिका क्र.९२३७/२०२३ यांच्या एकत्रित सुनावणी दरम्यान दिनांक १६.१०.२०२५ रोजीच्या अंतरिम आदेशानुसार गठित उच्चाधिकार समितीच्या कामकाजाच्या अनुषंगाने कार्यवाही करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
महसूल व वन विभाग,
शासन निर्णय क्रमांक :- बैठक १०.२४/प्र.क्र. २०४/फ-१
मंत्रालय, मुंबई ४०००३२.
दिनांक :- १०.११.२०२५.

संदर्भ :-

१. मा. उच्च न्यायालय, मुंबई येथील रिट याचिका क्र. ३०५/९५ मध्ये मा. न्यायालयाने दिलेले आदेश दिनांक ०७.०५.१९९७.
२. मा. उच्च न्यायालय, मुंबई येथील जनहित याचिका क्र. ४८/२०२३ व रिट याचिका क्रमांक ३०५/९५ मधील अवमान याचिका क्र.९२३७/२०२३ यांच्या एकत्रित सुनावणीमधील मा. न्यायालयाने दिलेले आदेश दिनांक १४.०१.२०२५
३. मा. मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य यांच्या अध्यक्षतेखाली दिनांक २५.०२.२०२५ रोजीची बैठक.
४. मा. उच्च न्यायालय, मुंबई येथील जनहित याचिका क्र. ४८/२०२३ व अवमान याचिका क्र.९२३७/२०२३ यांच्या एकत्रित सुनावणीमधील मा. न्यायालयाने दिलेले आदेश दिनांक १६.१०.२०२५

प्रस्तावना:-

संजय गांधी राष्ट्रीय उद्यानातील अतिक्रमणाबाबत मुंबई एनव्हायरनमेंटल अॅक्शन ग्रुप यांनी दाखल केलेल्या रिट याचिका क्र. ३०५/९५ मध्ये मा. मुंबई उच्च न्यायालयाने विविध आदेश पारीत केले असून, त्यामधील दिनांक ०७.०५.१९९७ रोजीच्या आदेशान्वये संजय गांधी राष्ट्रीय उद्यानातील दिनांक ०१.०१.१९९५ पूर्वीच्या अतिक्रमकांचे उद्यानाबाहेर पुनर्वसन करण्याचे निर्देश दिले होते.

तदनंतर संजय गांधी राष्ट्रीय उद्यानातील अतिक्रमकांच्या पुनर्वसनाबाबत सम्यक जनहित सेवा संस्था यांनी मा. उच्च न्यायालयात जनहित याचिका क्र.४८/२०२३ दाखल केली आहे. दरम्यानच्या काळात कन्झर्वेशन अॅक्शन ट्रस्ट यांनी मा. उच्च न्यायालय येथे अवमान याचिका क्रमांक (लॉजींग नंबर) ९२३७/२०२३ दाखल केली असून तीची सुनावणी जनहित याचिका क्रमांक ४८/२०२३ सोबत एकत्रितरित्या सुरु आहे.

सदरच्या दोन्ही याचिकांच्या एकत्रित सुनावणी दरम्यान दिनांक १४.०१.२०२५ रोजी झालेल्या सुनावणीमध्ये मा. उच्च न्यायालयाने संजय गांधी राष्ट्रीय उद्यानातील पात्र अतिक्रमकांच्या पुनर्वसनाबाबत व अपात्र अतिक्रमकांच्या निष्कासनाबाबत कालबद्ध कार्यवाही करण्याचे निर्देश दिलेले आहेत. त्या अनुषंगाने मा. मुख्यमंत्री, महाराष्ट्र राज्य यांच्या अध्यक्षतेखाली दिनांक २५.०२.२०२५ रोजी बैठक आयोजित करण्यात आली होती.

त्यानंतर मा. उच्च न्यायालय, मुंबई यांनी संजय गांधी राष्ट्रीय उद्यानातील अतिक्रमणासंदर्भात दाखल जनहित याचिका क्र. ४८/२०२३ व अवमान याचिका क्र.९२३७/२०२३ यांच्या एकत्रित सुनावणी दरम्यान दिनांक १६.१०.२०२५ रोजीच्या अंतरिम आदेशानुसार उच्चाधिकार समिती गठीत केली असून सदर समितीस पहिल्या बैठकीपासून तीन महिन्यात अहवाल सादर करण्याच्या सूचना दिलेल्या आहेत. त्यानुसार समितीचे गठन व इतर अनुषंगिक कार्यवाही करण्याबाबत संबंधितांना सूचना निर्गमित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय :-

मा. उच्च न्यायालय, मुंबई यांनी संजय गांधी राष्ट्रीय उद्यानातील अतिक्रमणासंदर्भात दाखल जनहित याचिका क्र. ४८/२०२३ व अवमान याचिका क्र.९२३७/२०२३ यांच्या एकत्रित सुनावणी दरम्यान दिनांक १६.१०.२०२५ रोजीच्या अंतरिम आदेशानुसार खालीलप्रमाणे उच्चाधिकार समिती गठीत केली आहे.

(i)	Justice D. B. Bhosale, Former Chief Justice of Allahabad High Court	... Chairman
(ii)	Mr. Nitin Kareer, Former Chief Secretary of the State of Maharashtra	... Member
(iii)	Mr. Subodhkumar Jaiswal, Former Director General of Police, State of Maharashtra	... Member
(iv)	Mrs. Anita Patil, Conservator of Forest and Director of SGNP, Borivali	... Member Secretary

त्याचप्रमाणे मा. न्यायालयाने सदर उच्चाधिकार समितीच्या कामकाजासंदर्भात इतर निर्देशांसोबत मुख्यतः खालीलप्रमाणे निर्देश दिलेले आहेत:

- The scope of reference of the Committee shall be as under:
  - To ensure the expeditious construction of a boundary wall along with the limits of Sanjay Gandhi National Park to prevent any further encroachments,
  - To suggest measures for the compliance of the orders passed by this Court and such other measures are required to be taken for the protection of the Sanjay Gandhi National Park,
  - To suggest measures and steps to be taken including identification of the lands and construction and funding of rehabilitation tenements for rehabilitating the encroachers in the Sanjay Gandhi National Park,
  - To take inputs from all concerned agencies in identification of the lands where the construction of rehabilitation tenements can be carried out,
  - For removal of encroachments from Sanjay Gandhi National Park,
  - To enquire into the various Interim Applications pending before this Court including Interim Application No.9878 of 2025 filed by the State Government and after hearing of the necessary parties, submit a report to this Court as regards each of the pending Interim Applications.
- To ensure that the Committee can discharge its functions effectively, all agencies of the State Government shall render fullest support and co-operation and furnish such information to the Committee as may be required including office space, vehicles, secretarial assistance, police assistance and such other infrastructure or other assistance as may the Committee require.

3. The Chairman and the other Members of the High Power Committee will be paid Rs.1,00,000/- and Rs.55,000/- respectively per sitting.

4. Any failure to render assistance to High Power Committee or refusal or disobedience of any request, order, directions of the High Power Committee shall be treated as breach of this order and appropriate proceedings including contempt proceedings may be taken against the concerned persons.

मा. न्यायालयाच्या वर नमुद केलेल्या निर्देशानुसार प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वनबल प्रमुख), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर व इतर सर्व विभागाचे सर्व संबंधित अधिकारी यांनी सदर उच्चाधिकार समितीच्या कामकाजामध्ये आवश्यक ते सर्व सहकार्य करावे व मा. उच्च न्यायालयाने दिलेल्या निर्देशांचे काटेकोरपणे पालन करण्यात यावे.

उक्त समितीचा कामकाजाच्या अनुषंगाने मा. उच्च न्यायालयाच्या संदर्भाधिन आदेशातील बाबींच्या संदर्भात स्वतंत्रपणे सूचना निर्गमित करण्यात येईल.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२५१११०१६०८४३६७१९ असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने

(उदय ढगे)

विशेष कार्य अधिकारी (वने),
महसूल व वन विभाग

प्रति,

१. मा. मुख्य सचिव, महाराष्ट्र राज्य, मंत्रालय, मुंबई
२. प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वनबल प्रमुख), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर.
३. अपर मुख्य सचिव, गृह विभाग, मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२.
४. अपर मुख्य सचिव, (न.वि.-१), नगर विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२.
५. अपर मुख्य सचिव, (महसूल), महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२.
६. अपर मुख्य सचिव, गृहनिर्माण विभाग, मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२.
७. अपर मुख्य सचिव (न.वि.-२) नगर विभाग, मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२.
८. अपर मुख्य सचिव, सार्वजनिक बांधकाम विभाग, मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२.
०९. पोलीस महासंचालक, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई.
१०. आयुक्त, बृहन्मुंबई महानगरपालिका, मुंबई.
११. प्रधान मुख्य वनसंरक्षक (वन्यजीव), महाराष्ट्र राज्य, नागपूर.
१२. उपाध्यक्ष तथा मुख्य कार्यकारी अधिकारी, महाराष्ट्र गृहनिर्माण व क्षेत्रविकास प्राधिकरण, वांद्रे (पूर्व), मुंबई
१३. मुख्य कार्यकारी अधिकारी, झोपडपट्टी पुनर्वसन प्राधिकरण, गृहनिर्माण भवन, वांद्रे (पूर्व), मुंबई
१४. मुख्य वनसंरक्षक (वन्यजीव) पश्चिम, मुंबई.
१५. वनसंरक्षक व संचालक, संजय गांधी राष्ट्रीय उद्यान, बोरीवली.
१६. जिल्हाधिकारी ठाणे/रायगड/पालघर/मुंबई उपनगर.
१७. उप संचालक (दक्षिण) बोरीवली / (उत्तर) येऊर.
१८. कार्यासन फ-१ निवड नस्ती.